

“When kids look up to great scientists the way they do to great musicians and actors, civilization will jump to the next level.” – Brian Greene

Academicianul, profesorul universitar, cercetătorul... ce este el în lumea de azi? Constrâns de rigorile unui context rigidizat, de birocrăție și adevări politice, acest tip de om devine din ce în ce mai mult un mecanism de producere a unor rapoarte de specialitate cu caracteristici de political correctness, “adunând puncte” prin publicarea semi-automatizată de articole științifice eminamente ultraspecializate, pe baza cărora urcă în scara ierarhică, până... până unde? Din câte pare, realitatea actuală a hiperspecializărilor, a publicării-ca-scop și a competiției pentru noi finanțări decise politic la mod mai mult sau mai puțin vizibil, împinge acest tip de om către o zonă de unde greu poate avea ceva de zis despre variatele subiecte majore, dure și controversate, aflate în dezbateri la nivelul societății actuale. Chiar dacă ar avea o părere, acest tip de om preferă să nu se amestece, să nu își facă probleme lui și colegilor cu care lucrează, să stea în turnul lui de fildes, construit cu atâta trudă, compromisuri și zbatere: are altă treabă, alte priorități, și îl poți înțelege. Pare totalmente opusul lui Einstein, care a participat activ la dezbateri subiectelor precum rolul științei în societate, învățământ, cercetare, religiozitate, armament și războaie șamd. Dacă citești cartea care adună variate scrieri ale lui Einstein, „Cum văd eu Lumea?”, vezi cam care este calibrul intelectual al acestui geniu: capacitatea lui nu se restrânge la domeniul fizicii teoretice, ci își extinde analizele asupra variatelor domenii și subiecte de interes pentru mintea umană... și exprimă public ideile, concluziile, constatările. Prin acest fel de a se relaționa cu societatea, Einstein este genial nu doar pe palierul specialității lui în domeniul strict-științific... ci creează un model de om de știință implicat în viața concretă a Lumii. Pentru un astfel de comportament, probabil că era necesară atât genialitatea lui, cât și contextul societal care să permită asumarea unor asemenea manifestări.

Imaginea noastră actuală despre Lume este produsul gândirii raționale a milioane de oameni-preocupați-de-știință care s-au străduit să înțeleagă cam cum stau lucrurile, cum se derulează fenomenele. Fiecare dintre noi este beneficiarul tehnologiei care este un produs secundar, un efect colateral al științei; medicina fără înțelegerea biologică ar putea să fie o activitate de vraci. Dar ce înțelege marea masă a populației despre aspectele care îi sunt vitale? Despre relația dintre gândirea de zi cu zi și gândirea științifică, precum și despre libertatea academică, Einstein a făcut afirmații interesante și valide pe termen nedefinit. La 3 martie 1954, la o conferință ulterior citată în Nathan și Norden “Einstein on Peace” el a zis: “Prin libertate academică înțeleg dreptul de a căuta adevărul, de a publica și de a preda ceea ce consideri că este adevărat. Dreptul acesta atrage după sine și o datorie: nu trebuie să ascunzi nimic din ce ai recunoscut că e adevărat. Este evident că orice îngrădire a libertății academice urmărește să limiteze răspândirea cunoașterii în rândul oamenilor, împiedicând astfel judecata

și acțiunea rațională.” Einstein a afirmat de multe ori că gândirea științifică este o variantă mai elaborată a gândirii comune, fundament de la care trebuie să pornească orice abordare rațională. Gradul mai înalt al gândirii științifice rezultă din capacitatea ei de a realiza o unificare incomparabil mai mare a experiențelor disparate, dând explicații valabile pentru o cantitate uriașă și o incredibilă diversitate de fenomene. Dar o unificare de acest gen, mergând spre simplitatea logică aptă să explice totuși o mare diversitate de situații, duce la o creștere a distanței dintre experiențe singulare și principii fundamentale. În “Fundamentele fizicii teoretice” Einstein zicea: “Modul științific de formare a conceptelor diferă de cel folosit în viața noastră de toate zilele, dar nu în mod fundamental, ci doar prin definirea mai precisă a conceptelor și prin determinarea mai precisă a consecințelor, prin alegerea mai meticuloasă și mai sistematică a materialului experimental și printr-o mai mare economie logică. Prin acesta din urmă înțelegem efortul de reducere a tuturor conceptelor și corelațiilor la un număr cât mai mic cu puțință de concepte de bază și axiome independente din punct de vedere logic.”

Izolarea preocupărilor științifice de cercurile mai largi ale societății este un risc major atât pentru știință cât pentru societate. De preferat este existența unei continuități line, a unor mecanisme de răspândire largă a abordărilor, conceptelor, descoperirilor, preocupărilor, dilemelor, chestiunilor aflate în dezbatere... care să fie percepute la reala lor valoare de către oameni, mai ales de marile mase de tineri. Sună destul de jalnic “popularizare a științei”, dar inexistența acestor preocupări este izolarea ei și lipsa de viitor prea luminos pentru dezvoltarea acestui trend de gândire rațională. Dacă știința nu va reuși să (re?)devină atractivă, ca modalitate de abordare a realității, există premise pentru o răspândire largă a misticismelor-aberante de variate feluri, o reinstalare a mizerabilităților de ev mediu. În textul intitulat “Epilog, un dialog socratic”, Einstein răspunde la afirmația lui Murphy conform căreia “Biserica catolică a procedat înțelept menținându-și ritualul și dogmele în formele și formulările unui limbaj pe care masa credincioșilor nu-l înțelege. Sociologii și experții financiari au un jargon pe care numai ei îl pricep și care le permite să nu-și divulge secretele.” Deci, Einstein răspunde: “Nimic nu mi se pare însă mai contestabil decât ideea unei științe făcute pentru oameni de știință. Este ceva aproape la fel de rău ca o artă făcută pentru artiști sau ca o religie făcută pentru preoți. (...) Metoda folosită astăzi în fizica cuantică a trebuit mai demult să fie aplicată în biologie, pentru că procesele biologice din natură nu puteau fi urmărite în așa fel încât conexiunea lor să fie clară și din acest motiv regulile biologice au avut întotdeauna un caracter statistic. (...) Ceea ce urmărește omul de știință este să obțină o descriere logic coerentă a naturii. Logica este pentru el ceea ce pentru pictor sunt legile proporției și ale perspectivei, iar eu cred (...) că merită trudit pe tărâmul științei pentru că ea ne dezvăluie frumusețea naturii. (...) omul de știință își află răsplata în (...) bucuria înțelegerii și nu în aplicațiile la care poate să ducă o descoperire sau alta.”

Te poți întreba, oare cât de prezente sunt elitele academice în spațiul public al societăților actuale? Exprimarea academică-standard... destul de seacă dar “cu pretenții”, utilizarea unui

jargon de specialitate care creează bariere majore pentru transferarea ideilor către oameni cu altă specializare, tendința de a despica firul în 16.000 și eventual pierderea în detalii, lipsa unei experiențe de comunicare în spațiul non-securizat (diferit de cel al aulei academice controlate prin poziția deținută), sunt câteva aspecte destul de semnificative, care creează anumite probleme de relaționare. O astfel de non-implicare societală a elitelor academice produce pierderi atât pentru sectorul academic, cât pentru comunitatea umană în ansamblul ei. Dacă analizezi spațiul public/ discursurile publice, care au influențe asupra societății actuale, constăți o mizerabilizare extraordinară, manelizare și manipulare de joasă speță; soboare de preoți, preafericiți exploataorii ai prostimii, prezicători-astrologi, oieri și curve-agramate, târfe-botoxate sunt cele care invadează totul prin canalele mediatice... și ajung să pervertească societatea la un nivel incredibil. Te poți întreba, ce consecințe va avea o asemenea situație, dacă ea continuă decenii (să nu zic secole)? Se poate și mai jos, întotdeauna se poate. Se ajunge ca la nivel de societate să se cunoască numele și preocuparea, viața și stilul fotbaliștilor și proastelor din dotare, dar să nu poată să fie menționat un nume de fizician actual din societatea noastră, un zoolog sau genetician, un astronom sau un geolog... ca și cum aceștia nici nu ar exista. Prezențele palide pe scena publică, ale unor cadre universitare/ academicieni/ cercetători, se rezumă strict la probleme de specialitate, în general destul de teoretice și fără prea mare interes pentru cei neimplicați în domeniul în cauză, iar asta creează o imagine și mai aberantă a sectorului academic (de ciudați care vorbesc într-un limbaj neinteligibil și se preocupă de subiecte de neînțeles), o izolare și o periferizare greu de explicat. Este ca și o părăsire a pieței publice, a agorei, de către elitele academice care “nu mai coboară” din ale lor turnuri de fildeș... iar asta înseamnă că oarecum nici nu își mai îndeplinesc rolul în societate. Cât poate continua asta?

AUTOR ©

[dr. Peter Lengyel](#)

SURSA:

[Peter Lengyel Blog](#)